

INTERVJU

Vetenskapen tillräckligt magisk för Rosing

Om jag har en Gud så är det vetenskapen, konstaterar Svenskfinlands egen vetenskapsfilosof och skeptiker Hans Rosing, som nu har dragit sig tillbaka till ett lite lugnare pensionärliv. Men rollen som "djävulens advokat" i samhällsdebatten tänker han inte släppa.

Det var förundran som ledde Rosing till vetenskapen, en förundran som fick sin första gnista när han som tonåring bläddrade i en populärvetenskaplig bok om astronomi. – Det var en svindlande känsla att inse hur obegripligt stort universum är, jag blev plötsligt förundrad över vilka alla gåtor som kan gömma sig i denna enorma värld. Den fascinationen för universum och naturen har jag fortfarande, vetenskapen är tillräckligt magisk för mig, jag behöver ingen religion.

Rosing konstaterar vidare att det är ett under i sig att han sitter här idag. Utan vetenskapen skulle den hjärtoperation som

ten om flygande tefat, hade tänkt skriva en bok om argumenten för och emot ufon.

– Det blev inget, men jag började regelbundet skriva artiklar om olika vetenskapliga ämnen för Vasabladet. Den äldsta daterade tidning som jag sparar är från 1967, då min artikel "Årets kortaste dag" ingick.

Andra rubriker bland de gulnade bladen är "Har psykoanalysen en framtid?" från 1971, "Var Gud astronaut?" från 1972, och ett Hufvudstadsblad från 1971 innehöll en lång artikel om Pearl Harbor. I samma tidning råkade hans egen vigselannons ingå.

– Jag var också intresserad av psykologi och historia. Sociologi var mitt långa bi-

Det fanns till och med ett stort tryck på att det skulle bildas en professur i parapsykologi vid Åbo Akademi.

Någon professur blev det inte, men Rosing blev av nuvarande professorn i religionsvetenskap Nils G. Holm ombedd att hålla en kurs i ämnet. Vid slutet av 70-talet var intresset redan svalt, man hade enligt Rosing börjat tröttna på att "resultaten" var så dåliga.

Bok blev lyckokast

Hans filosofiska bana fick sin början med en lapp på anslagstavlan i Humanisticum. En lapp på anslagstavlan och en kurs som inte riktigt blev som den skulle.

– Jag började vid ÅA på det sättet att jag

Medan barnen var små passade han på att skriva *Vetenskapens logiska grunder*, som ännu idag används i undervisningen.

– Den boken var ett riktigt lyckokast, den har blivit tryckt i åtminstone 10 upplagor och jag har inte ändrat ett dugg sedan originalet. Den har säkert sålts i 15 000 exemplar tack vare att den fungerade på den svenska marknaden.

Vetenskap på modet

Som ett annat lyckokast beskriver Rosing det plötsligt stora intresset för vetenskapsteori med början på 1960-talet.

– Studentrevolterna på 60-talet var ett uttryck för en stor ideologisk omställning, bland annat ingick en protest mot posi-



FAKTA: HANS ROSING OM...

Vetenskap... spännande
Religion... modern vidskepelse
Meningen med livet... att leva
Hans Rosing... nyfiken mångsysslare
Fantasy... trollbinder
Myter... fascinerande
Censur... blå

Foto: Barbro Nordling

räddade hans liv för två år sedan inte varit möjlig.

– Min ögonoperation räddade synen på ena ögat, höftoperationerna ger mig möjligheten att ta promenader. Jag brukar säga att jag har haft tur i mitt liv.

"Vad är filosofi?"

Och mycket har hänt sedan han öppnade den där astronomiboken för ungefär 50 år sedan, men dragningen till det gåtfulla har löpt som en röd tråd genom de händelserika åren. Under åren har han i sin roll som samhällsdebattör hunnit bidra med över 1000 artiklar i olika dagstidningar, förutom den oöverskådliga mängden insändare på dagstidningarnas debattsidor.

– Min första artikel ingick i Vasabladet år 1966, sommaren efter att jag börjat studera vid Åbo Akademi. Den hade rubriken "Vad är filosofi?"

Drömmen om att skriva en bok väcktes redan under det första studieåret, han berättar hur han började sätta sig in i debat-

ämne i licentiatexamen. Historian närmade jag mig via böcker om andra världskriget, som förstas var mycket på tapeten under min uppväxt på 50-talet.

Över lag beskriver Hans Rosing sig själv som en nyfiken mångsysslare som har svårt att fördjupa sig i något enskilt ämne.

Spöken och tankeläsning

På sjuttioalet råkade han bli något av en expert på parapsykologi, ett ämne så långt från det skeptiska idealet man kan komma. Till parapsykologin hör diverse fenomen som förefaller att vara oförenliga med en vetenskaplig världsbild såsom tankeöverföring (telepati), att kunna se in i framtiden (prekognition), återfödelse (reinkarnation) och att påverka föremål med blotta tanken (psykokinesi).

– Intresset för parapsykologi var enormt på sjuttioalet. Det skrevs böcker om det i massor, med argument från båda sidorna. Självt köpte jag väl en tio böcker i ämnet.

klev in i Humanisticum en dag och kollade vad som hände där, mer invecklat än så var det inte på den tiden.

Den första kursen i logik fick han dock ta två gånger, läraren som ledde den första stal en skrivmaskin och fick sparken.

– Andra gången jag gick den var vi två studerande och timplärare Mårten Ringbom. Han körde från Borgå en gång i veckan för att undervisa oss två, den andra av oss kom dessutom alltid sent till föreläsningarna.

Sin avhandling pro gradu skrev Rosing om kausalitet, licentiatavhandlingen om objektivitet. Doktorsavhandlingen var på gång ungefär ett år, men sedan insåg han att han inte var tillräckligt intresserad av det akademiska skrivandet och lämnade projektet.

– Gnistan fanns inte, jag insåg att det passade mig bättre att satsa på att bli lärare och försöka leva på att skriva böcker och frilansa. En mångsysslare passar sällan som forskare.

tivismen i samma revoltvåg. Det blev på modet att kritisera positivismen, Popper och Kuhn blev stora förebilder och plötsligt var vetenskapsteori något som alla studenter behövde.

Rosing började hålla kurser i vetenskapsteori inom alla fakulteter, till och med på Tekniska fakulteten där han beskriver intresset som "milt sagt svagt". När lektoratet i vetenskapsfilosofi inrättades vid filosofiska institutionen sökte han det tillsammans med två andra, de båda andra var doktorer.

– Jag har många gånger undrat vad jag skulle ha gjort om jag inte fått tjänsten. Trots att det var jag som mer eller mindre byggt upp den redan var jag ju inte doktor, så risken var rätt stor att den ändå skulle gå till någon annan.

Vad är filosofi?

Så för att återknyta till rubriken på den första av dryga 1000 artiklar som Rosing skrivit sedan 1966 – vad är filosofi?

– Filosofi är analys av fundamentala frågor, frågor som går till grunderna för vår mänskliga existens. Det finns förstås många olika sätt och metoder att ta itu med dessa frågor. I den meningen att filosofi bör bedrivas systematiskt, analytiskt, på basis av traditioner och i samarbete med andra inom ett forskarsamfund är filosofin en vetenskap.

Det finns enligt Rosing filosofiska frågor som har ett svar, till exempel frågan om den bästa vetenskapliga metoden. Frågan kanske inte har ett slutgiltigt svar

fram att ställa vilka frågor som helst och ställa upp hypoteser, men att man måste vara beredd att avstå från det som inte håller för kritik.

– Det som jag plockar från positivismen är synen på metoden, att man ställer stora krav på noggranna begrepp och omsorgsfullt tänker igenom vad man menar och vill säga med termerna.

Allt utom sport

Finns det då någon fråga som du själv ändrat åsikt i, finns det någon kritik som

”Min världsbild har fördjupats genom åren, på det området har jag inte ändrat mig. Jag är materialist, jag anser alltså att Descartes hade fel. Jag tror inte på Gud.”

men den kan hjälpa oss att ta fram allt bättre metoder.

Han beskriver sig som popperian och positivist, två syner som egentligen inte borde gå ihop.

– Men det går ihop, jag väljer bara det bästa från båda sidorna. Jag är popperian i den meningen att jag anser att det är fritt

gjort dig beredd att avstå från någon hypotes?

– På det stora hela har min världsbild främst fördjupats genom åren, på det området har jag inte ändrat mig. Jag är materialist, jag anser alltså att Descartes som trodde att människan bestod av en kroppslig och själslig substans hade fel.

FAKTA: DJÄVULENS / VETENSKAPENS ADVOKAT

Ur förordet till Hans Rosings vänbok "Advocatus Scientiae": "I den katolska kyrkan finns ett ämbete som kallats advocatus diaboli. Inför en helgonförklaring skall personen som innehar rollen pröva de argument som talar för en eventuell kanonisering. I det vardagliga språkbruket förväntas en "djävulens advokat", vilket Hans även kallats i massmedia, inte nödvändigtvis argumentera utgående från vad han själv tycker eller vet. En Advocatus Scientiae kunde däremot vara en roll som en person antar för att pröva olika argument och åsikter ur vetandets och visshetens perspektiv. Detta är något Hans gjort och gör i egenskap av vetenskapsfilosof och samhällsdebattör. Vi finner därför titeln träffande.

Jag tror inte på Gud. Politiskt är jag liberal demokrat, men tycker att ekonomin kunde vara mer reglerad. Jag var aldrig marxist på vänstertiden heller.

– Men i vissa detaljfrågor har jag genom debatten insett att jag varit slarvig, misslagit mig. Och på en punkt i de lite större sammanhangen har jag faktiskt ändrat mig – jag har insett att identitetsteorin inom medvetandefilosofin är helt obegriplig och ersatt den med emergensteorin.

– Jag hörde också till nejsägarna när vi skulle gå med i EU, nu inser jag att det bästa för Finland nog var att gå med.

Pensionslivet kommer inte att desto mer inverka på Rosings professionella liv, den partiella sjukpensionen för några år sedan gjorde att han redan då kunde börja trappa ner. Rosing har sedan många år har lidit av Bechterews sjukdom, som har gjort hans ryggrad allt stelare, därav sjukpensionen. Familjen och skärgården är det som står högst i kurs. Och grönsaksodlingen i Västanfjärd, serietidningarna,

vetenskapstidskrifterna, filmerna, böckerna, kanske något nytt ämne att fördjupa sig i. Och så debattartiklarna förstås.

– Allt utom sport intresserar mig. Filosofiska institutionen vid Åbo Akademi uppmärksammade Hans Rosing den 5 maj med seminariet "Filosofen i samhället". Vid tillfället överräcktes också vänboken, antologin med 19 bidrag "Advocatus Scientiae – vänbok tillägnad Hans Rosing".



Sara Othman
Studerar filosofi vid Åbo Akademi
sothman@abo.fi